

PROGRAM DE INTERVENȚIE PRIMARĂ PENTRU COPIII PREȘCOLARI

“MÂINILE CARE NU LOVESC”

AN ȘCOLAR: 2018-2019/SEM II

RESPONSABIL PROIECT:

DIRECTOR: EMILIA BODEA

PROF.CONSILIER ȘCOLAR: ANA-MARIA BĂIESCU

ECHIPA:

1. VENTUNEAC INGRID

2. RISCA LIANA

3. DEZMIREAN MARIA

4. URSUT CATALINA

5. BARA MARIA

6. TAMAS ADINA

Durata: 1 săptămână

Perioada de desfășurare:

I. Definirea și operaționalizarea problemei

Programul de față se axează asupra problemelor de agresivitate la nivel comportamental și pornește de la premisa că pentru a controla un comportament indezirabil al unui copil este necesar să se controleze, în primul rând, mediul în care acesta se desfășoară.

S-au observat în contextul grădinițelor de la noi tot mai mulți copii cu probleme disciplinare. Aceștia se caracterizează prin nerespectarea regulilor școlare, lipsa interesului față de cerințele academice și comportamente de tip agresiv.

Grupul cărui se adresează programul de față este reprezentat de copii preșcolari din grupele unde s-au observat și înregistrat mai multe comportamente agresive manifestate de către copii. Grupul a fost selectat de către consilierul grădiniței, în urma observației și analizei funcționale a comportamentelor observate, pornind de la semnalarea și înregistrarea comportamentelor copiilor în fișele de observație.

II. Repere teoretice pentru abordarea problemei în context școlar

Copiii mai dificil de disciplinat, care răspund inadecvat sarcinilor și regulilor grupei, pot să provină din familii în care părinții: preferă modalități fizice de disciplinare (stil parental autoritar), sunt uneori ostili și îi resping pe copii, au un stil parental inconsistent (sunt și ostili, și permisivi), au abilități slabe de rezolvare a problemelor și își învață copiii să riposteze la cea mai mică provocare (Greenbaum, 1988). Unii autori descriu copiii dificili ca fiind impulsivi, ca având o nevoie puternică de a-i domina pe ceilalți și ca având o empatie scăzută (Olweus, 1991). Alți autori au arătat că băieții cu un comportament de tip agresiv sunt încrezători că vor obține succesul prin intermediul agresivității, nu sunt afectați de posibilitatea de a cauza durere și suferință și procesează informația legată de victimă într-un mod rigid și automat (Perry, Kusel, & Perry, 1988).

Dinamica de manifestare a problemei

Factorii stresori, care pot fi reprezentați de părinții autoritari/neglijenți/prea permisivi, sau de situațiile sociale care le provoacă anumite anxietăți (exemplu: teama de a nu fi respins) interacționează cu anumiți factori de vulnerabilitate: temperamentul impulsiv, gânduri negative etc. În urma acestei interacțiuni rezultă aceste comportamente agresive: lovit, tras de păr, țipat etc. De fapt, comportamentele indezirabile reprezintă metode de coping ale copiilor în situațiile stresante.

Așadar, tulburările sau abaterile comportamentale pot culmina cu eșecuri de adaptare și de integrare în școală/grădiniță.

III. Modalități de intervenție aplicativă (preventivă) la nivelul grupelor din grădiniță

Intervenția este preventivă și se numește „Măinile care nu lovesc”. Este un program tradus și adaptat după Martine Agassi. Programul cuprinde un set de jocuri destinat preșcolărilor și adulților (educatoarele și părinții), jocuri implementate ca alternativă a jocurilor care implică violența fizică. Programul de intervenție se aplică la nivelul grupelor de copii (4-6 ani).

Echipa de implementare a intervenției este formată din: profesor consilier școlar: Ana Băiescu și educatoarele grupelor selectate.

Activitățile incluse în program prezintă reguli accesibile copiilor de 4-6 ani, un vocabular prin care aceștia să fie capabili să descrie emoțiile de bază și utilizarea unor materiale ajutătoare prin care copiii să înțeleagă mai bine situațiile (exemplu: imagini). Toate acestea au ca scop principal învățarea de către copii a unor moduri în care pot utiliza gesturile/măinile adecvat social. Trăirea efectivă a jocurilor, a poveștilor și a scenetelor/jocurilor de rol îi ajută pe copii să empatizeze cu celălalt atunci când este lovit/îmbrâncit/tras de păr etc. De asemenea, acestea le oferă copiilor alternative de rezolvare a problemelor care pot apărea între ei.

Identificarea comportamentelor problematice în grupa

Pentru a controla comportamentul indezirabil al unui copil, e necesar să fie modificat mediul/contextul în care apare comportamentul (în măsura în care este posibil), să se analizeze funcția îndeplinită de comportamentul respectiv și consecințele-beneficiul adus copilului de comportamentul adoptat, intervenindu-se apoi cu metoda specifică de corectare. Dacă metoda aplicată este bună, comportamentul indezirabil se diminuează/dispare.

Consecințele /beneficiile pozitive imediate mențin un comportament (pentru că au un impact mai mare), iar apariția comportamentului în viitor este întărită, pe când consecințele pe termen lung nu îl modifică.

Funcțiile comportamentelor reprezintă nevoi pe care toți oamenii le au-exemplu: nevoia de apreciere, de stimă și statut, de valorizare, nevoia de control, de aprobare, de comunicare ș.a. nevoi emoționale și sociale. Satisfacerea acestor nevoi asigură functionarea optimă a fiecăruia dintre noi. De aceea, funcțiile pe care comportamentele le au, nu pot fi evaluate/considerate bune /rele. În schimb, comportamentele care răspund acestor funcții pot fi evaluate și considerate adecvate (acceptabile) sau neadecvate (inacceptabile).

Prin analiza funcțională se identifică funcția comportamentului care se dorește a fi schimbat și se poate construi apoi o strategie de intervenție (program educativ).

Strategii de schimbare a atitudinilor și sentimentelor:

-**Strategia de identificare a rolului:** în cazul unui comportament neadecvat (fie pentru el, cât și pentru ceilalți), neconștientizând consecințele destructive ale comportamentului său, consilierul/cadrul educatorul îl pune pe copil să se identifice cu ținta propriului său comportament - ex.: în cazul unui copil care strică anumite lucruri, i se cere să se vizualizeze pe sine în postura colegului căruia i-a stricat obiectul respectiv: să-și imagineze tot ce ar simți el, dacă cineva i-ar fi deteriorat un lucru de-al său.

Întrebări: „Cum ar fi dacă altcineva ți-ar face ție așa ceva?”/”Ce ai face tu în aceeași situație sau într-o situație asemănătoare?”

Strategii de schimbare a comportamentelor indezirabile sau neadecvate:

-**Strategia contractului de grup:** utilizează întărirea pozitivă la nivelul grupului –conducătorul grupului precizează comportamentele adecvate și neadecvate, precum și recompensele acordate pentru cele adecvate; întărirea este acordată fiecărui membru al grupului, pe baza realizării comportamentelor dorite (după acumularea unui anumit nr. de recompense, copilul se poate angaja într-o activitate selectată dintr-o listă cu activități posibile).

- **Strategia modelării indirecte:** consilierul/educatorul îl ajută pe elev să-și schimbe comportamentul, prin observarea comportamentului pozitiv prezentat de alte persoane (părinți, bunici, alte cadre didactice)
- **Strategia antrenamentului asertiv-** ex.: transformarea comunicării agresive, în comunicare asertivă (pentru copii cu tendințe agresive).

Un sistem de disciplinare eficient are trei elemente:

- **un mediu de învățare**, caracterizat prin relații pozitive, de încredere între educatoare și copii
- **metode de dezvoltare și încurajare sistematică a comportamentelor dezirabile** (abordare proactivă a disciplinării);

● **metode de diminuare** (eliminare) **a comportamentelor indezirabile/ineficiente** (abordare reactivă a disciplinării).

Abordarea fiecăreia din cele trei elemente trebuie adaptată în funcție de vârsta copilului și de abilitățile lui de a-și regla comportamentul și de a-și asuma responsabilități.

Verificarea eficienței unei metode de disciplinare are loc atunci când metoda răspunde pozitiv la întrebările:

- ce a învățat copilul de pe urma metodei;
- ce au învățat ceilalți copii din grupă;
- a înțeles copilul legătura dintre comportamentul lui și metoda aplicată;
- cum se simte educatoarea;
- cum s-a comportat copilul după momentul în care a fost pusă în practică respectiva metodă de disciplinare;
- cum poate fi caracterizată relația pe care educatoarea o are cu acel copil, după momentul aplicării metodei de disciplinare

Programul „Măinile care nu lovesc” (traducere și adaptare după Martine Agassi) prezintă un set de activități sub formă de joc, pe care copiii preșcolari împreună cu adulții (educatoarele sau părinții) le pot implementa ca alternative la jocurile violente cu lovituri.

Cu ajutorul unor reguli simple, accesibile copiilor, utilizarea unui vocabular care descrie și emoțiile de bază, precum și utilizarea unui set de materiale (imagini) sugestive, copiii învață, ușor și plăcut cum să folosească mâinile/gesturi în mod adecvat social.

Prin trăirea unor experiențe de joc, a unor povestiri terapeutice sau prin vizionarea unor scenete cu rol modelator comportamental, copiii vor ajunge să înțeleagă ce simte celălalt copil când este lovit, îmbrancit, tras de păr etc. și i se oferă alternative de rezolvare a unor situații problemă.

Treptat, copiii vor ajunge să:

- identifice și exprime unele emoții trăite în anumite situații

- ofere alternative de tipul unor comportamente adecvate-variante dezirabile social (modalități de rezolvare a conflictelor) prin care copiii învață cum se simt ceilalți în anumite situații și care sunt/pot fi consecințele comportamentului lor.

Sugestii în timpul jocurilor cu copiii:

1. În timp ce citiți o poveste încercați să „arătați, gesticulați” unele acțiuni din text și rugați și copiii să o facă (aplauze, „trimite un pupic”, scutură mainile, întinde aripile, zboară, îmbrățișează pe cineva drag, mângâie un animaluț, întinde o mână de ajutor pentru un prieten).
2. Explicați copiilor despre modul în care s-ar putea simți atunci când cineva îi lovește (îndrumați copiii să găsească soluții la ceea ce ar putea face în loc de a lovi. Desenați pe un panou variantele descrise.
3. Utilizați în joc „Cubul emoțiilor” sau „Ceasul emoțiilor” sau „Termometrul emoțiilor” pentru a-i ajuta pe copii să descrie ceea ce simt și cât de intens simt. (astfel vizualizează și pot mima diferite trăiri emoționale adecvate unei situații).
4. Oferirea unor situații prin care copiii sunt îndrumați în găsirea unor soluții potrivite social: (Un copil a luat mașina pe care ai lasat-o pe covor. Ce ai putea face?/ Un copil a dărâmat turnul din multe piese pe care l-ai construit. Ce ai putea face?/ Un copil a dat peste tine în timp ce alerga prin grupă. Ce ai putea face?/ Vrei să fii primul la rand... Ce ai putea face?/ Un copil a luat margele înșirate de tine pe un fir și au cazut pe covor. Ce ai putea face?/ Te joci cu un trenuleț nou și alți doi copii te roagă să îi lași să se joace. Ce ai putea face?)

Sugestii:

- utilizați o baghetă tip jeton pe care ați lipit, într-un capăt un cerc cu două fețe cu semnele STOP și CORECT și arătați partea carespunzătoare soluției oferite de copii.
- dați fiecărui copil o astfel de baghetă și îndrumați pe cei care nu arată partea potrivită situației discutate.
- scrieți aceste situații-problemă pe câte un bilețel, puneți-le într-o pălărie veche și chemați câte un copil să extragă un bilet. Citiți textul.

Activitatea 1: „Lanțul prieteniei”

Data: Luni

Desenați în timpul activităților libere de dimineață, cu fiecare copil cât mai multe contururi de mâini (palme deschise) pe hârtie albă sau colorată care ulterior le decupați și le adunați într-o cutie sau pălărie magică, accesibilă copiilor. Învățați copiii să participe direct la confecționarea unor materiale necesare activităților zilnice.

Povestiți copiilor cât de puternic este un lanț al prieteniei și cât de apreciați sunt ei în timp ce vor construi (în câteva zile) un lanț foarte lung. Încurajați momentele în care copiii se ajută unul pe celălalt, își întind o mână de ajutor, acceptă să împartă ceva, oferă mangâiere, o îmbrățișare, un gest prietenesc sau atunci când exprimă emoțional adecvat o trăire a lui sau o înțelege pe a celuilalt copil. Îndrumați copilul să ia din cutie o mână din hârtie și să o lipească lanțului prieteniei. Lăudați comportamentul acestuia în fața grupului de copii și subliniați rolul lui în crearea unui lanț cât mai lung. Puteți întinde lanțul în grupă sau îl puteți continua pe hol sau în grupa vecină.

Activitatea 2: „Două mâini magice”

Data: Marti

Ce putem face cu mâinile noastre?- notați răspunsurile copiilor pe un panou.

Variante:

- organizați o activitate prin care cei care doresc, pot să deseneze variantele alese și expuneți lucrările pentru a fi discutate cu toți copiii
- organizați un joc prin care copiii arată prin gesturi activitățile alese, recompensați pe cei mai expresivi
- filmați sau fotografiați „gesturile” cele mai expresive și afișați-le în grupă, la vederea copiilor și a părinților.

Activitatea 3: „Mâinile care vorbesc”

Data: Miercuri

Introducerea acestui nou concept la începutul zilei pentru ca fiecare copil să se gândească la mai multe gesturi prin care folosim mâinile noastre pentru a vorbi, pentru a transmite un mesaj celorlalți, fără cuvinte (salut și la revedere, „a da mâna” când te întâlnești cu cineva, scrierea, desenarea sau pictarea a ceea ce ai de spus, gesturi diferite de "vino aici", „du-te”, mâna la cap, e gâlgăie-mâinile la urechi, liniște-degetul la guriță, îmbrățișare etc. Discutați despre modul în care, de asemenea, putem *vorbi cu mâinile* noastre folosind *limbajul semnelor* (pregătiți copiii să accepte diversitatea și arătați-le cum putem comunica fără cuvinte). Utilizați fotografiile cu copii care imită diferite semne. Încurajați-i pe copii să încerce să utilizeze semne pe tot parcursul zilei pentru a cere "de mancare", „liniște”, „prietenie” etc.

Repețiți activitățile preferate de copii (chiar și în varianta scurtă, de câteva minute, cu toți copiii sau în grupuri mici) deoarece ei se vor simți mai încrezători, valorificați și treptat vor ajunge să interiorizeze anumite comportamente dezirabile social.

SUGESTIE finală: identificați o activitate sau mai multe pe care o puteți desfășura împreună cu părinții și copiii, în grădiniță (informați părinții asupra obiectivelor urmărite prin acest proiect și în ce fază a proiectului vă aflați).

Activitatea 4: “**Mainile noastre lucreaza impreuna**”- colaj/construcții etc.

Data: Joi

Această activitate subliniază cum mainile noastre lucrează împreună ca o pereche, iar atunci când una lipsește e mai greu să facem diferite lucruri, cum ar fi construirea de blocuri (cu ajutorul cuburilor) sau coloratul. De asemenea, această activitate se bazează pe ideea că dacă lucrezi cu un prieten ai mai multe mâini pentru a crea și construi.

Gustarea: Oferiți copiilor o gustare care să nu fie prea lipicioasă sau unsoasă și care poate fi servită cu ușurință. Propuneți copiilor să încerce să mănânce gustarea cu mâinile la spate. Acest lucru li se va părea cu siguranță amuzant.

Activitatea 5: “Mainile nu sunt pentru a lovi”

Data: vineri

Introduceti ideea zilei vorbind despre ceea ce au invatat ei pe parcursul acestei saptamani, si anume despre cum pot sa isi foloseasca mainile.

Revizuiti pe scurt activitatiile pe care copiii le-au facut in aceasta saptamana si discutati despre felul in care acestia s-au simtit.

Spuneti-le apoi ca azi doriti sa vorbiti despre Mainile care Nu Lovesc. Discutati despre lucrurile care le pot face cu mainile in loc de a le folosi pentru a lovi. Cititi povestea despre *Tucker Turtle*. Cand Tucker e nervos, el stie cum sa se controleze, astfel se baga in carapacea lui si respira adanc de trei ori. Apoi el gandeste, gandeste, gandeste si astfel reuseste sa vina cu idei geniale despre ce poate sa faca cu mainile sale in loc sa loveasca. Discutati despre ceea ce se simte atunci cand suntem nervosa (se pun in evidenta reactiile fiziologice: inima noastra ar putea sa bata mai repede, fata noastra sa se roseasca, strangem pumnii sau dintii si ne-am putea simti chiar “fierbinti”. Discutati cum ne putem calma daca facem ceea ce Tucker a facut si ganditi-va ce alte lucruri mai putem face cu mainile noastre. Vorbiti despre ceea ce se simte cand suntem calmi.